

ről nem tudok (magyarán: mintha a világon se lennék – a legeslegjobb), és valamennyit még megőriztem ifjúkorom szellemi igényeiből, és szinte semmit annak reményeiből (ezt az adományt nem is tudom, kinek köszönjem meg), és még mindig van munkám és dolgozom – nem tudom, hogy ezeken kívül miért is kellene derűsnek lennem.

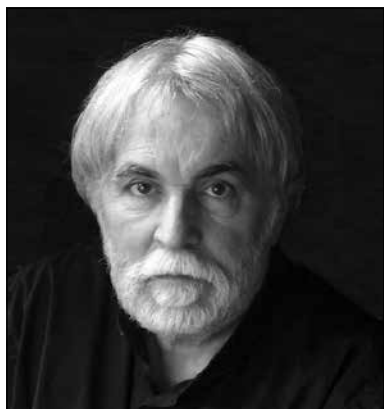
Bár lehet, hogy Szondi szerkesztő úr pont ezen dolgok összességére

gondol, mikor azt a bizonyos „mindigderűvel”-t leírja. Hívjuk inkább úgy: „soharosszabbat”, „ennéllejjebbne”, „csakneromoljon” stb. És akkor már tudom is, miről van szó – és már el is tudok kezdeni értekezni arról: milyen hetvenévesnek lenni.

Hegedűs 2 László

képzőművész, fotóművész, filmrendező (Nagyhalász, 1950. május 4.)

1950-ben született Nagyhalászon. 1968-ban Pécsen elvégezte a Művészeti Gimnáziumot, majd 1970-ben Budapesten a Kirakatrendező Iskolát. 1973 és 1986 között a Pannónia Filmstúdióban filmgrafikákat tervez, filmeket rendez. 1976 Magyar Iparművészeti Főiskola (befejezetlen). 1980-tól rendszeresen vesz részt hazai és nemzetközi kiállításokon, filmfesztiválok. Egyedülként, tagja a három országos vizuális művészeti szervezetnek, a Magyar Képzőművészek Szövetségének, a Magyar Fotóművészek Szövetségének, a Magyar Filmművészek Szövetségének, valamint a Magyar Filmakadémiának. A Magyar

Művészeti Akadémia köztestületi tagja. Állami díjak: Munkácsy-díj, 2002, Balázs Béla-díj, 2009, városi díj, 2005. Deák Dénes-díj, megyei díj, 2006, Prima fődíj, 2016 Nagyhalász díszpolgára. <http://h21.hu/wp/>

(Az utolsó osztálytalálkozó.) Valahol a hegyek között vezetett egy út, ahhoz a házhoz, ahol korábban az osztálytalálkozók voltak. Ez a hely napfényes időben, madártávlatból is tisztán látható volt. A kanyargós utat követve, a karjaimat T alakban tartva, egyre lejjebb ereszkedtem. Enyhén előrehajolva, jobbra-balra fordulva kerestem azt a helyet, ahol földet érhetek. Az egyik kezemben görbe botot, a másikban pedig egy fehér, zománcozott ételhordót tartottam. A bottal a leszállóhely irányába mutatva lassan leereszkedtem, és az enyhe emelkedőn elindultam a ház terasza felé, ahol egy fehér abrosszal borított, hosszú asztal volt székekkel körülvéve. Csend borított be mindent. A napfény és az enyhe szellő a falombok leveleinek abroszra vetett árnyékával

játszott. A botot az egyik szék háttámlájára akasztottam, miközben az ételhordót az asztalra tettem. Leültem. Tik-tak. Alkonyodni kezdett. Egy lámpa lógott az asztal fölött. Ahogy sötétedett, úgy erősödött a fénye. Az ételhordó árnyéka egyre kontrasztosabbá vált. Közelebb húztam magamhoz, majd kis idő után az edényeket összefogó rögzítő pántot kiakasztottam, és leemeltem a tetejét. Lassan deformálódni kezdett a csend. Az iskolai tanórák közötti szünet zsvajgására emlékeztető hangok áradtak szét az ételhordóból, majd újra csend lett. Tik-tak. A széket hátracsúsztatva felálltam, megfogtam a szék támlájára tett botot, és elindultam arra a helyre, ahol leszálltam. Odaérve a karjaimat T alakban kitarva, a bottal felfelé mutatva emelkedni kezdtem. Eközben a székem az asztalnál lassan visszatolódott. Az erdei úton egy kis busz közeledett a házhoz. Egy fiú az ablakon kihajolva felém mutatott. Tik-tak, tik-tak.

Ungedra "2"

Pokol Béla

jogtudós, politológus (Záhony, 1950. május 7.)

Jogászvégtetséggel, eleinte filozófiai, majd szociológiai érdeklődéssel már több mint harmincöt éve a politológia tanszéken vagyok az ELTE jogi karán, de ezt a szűk kötöttséget csak úgy tudtam elviselni, hogy mellette 1991–2018 között Szegeden a jogelmélet és a szociológia

tanszékvezető professzora voltam, és egy ideig ezek mellett 1991–1998 között még Miskolcon is a szociológia és a politológia tanszékvezető professzoraként tevékenykedtem. Csak a tantárgyaim nagyelőadásait tartottam személyesen mindhárom helyen, így összesen nem volt több órá a három egyetemen, mint hat–nyolc óra hetente, és alapvetően kutató voltam az ed-

dig 43 éves egyetemi pályafutásom során.

Ehhez a mintát már egyetemi pályafutásom első éveiben a német Niklas Luhmanntól kaptam, aki mellett a nyolcvanas években a Humboldt Alapítvány révén két évet töltöttem ösztöndíjasként tanulmányúton. Tőle tanultam: ha lehet,

semmilyen egyetemi vezető pozíció, kevés oktatás, és minden időt a tudományos kutatásra fordítani.

Ahogy lehetett, ezt követtem aztán én is itthon, és bár a tanszékvezetést nem lehetett megúszni, de ennek adminisztratív terheit mindig átadtam a helyetteseimnek. Kutatásaimat így a jogelmélet és a jogtörténet egyes nagy témaköreitől kezdve a szocioló-

giaelméletek nagy életműveinek feldolgozásán át a politikai szociológia, a tudományszociológia és a jogszociológia részletes elemzéséig folytattam, de egy-egy kötet erejéig és az erre töltött egy-két éves kutatási időre feltérképeztem Európa demográfiai összeroppanási tendenciáit, nem függetlenül a nők anyaszereptől való eltávolodásától.

Ehhez az utam a közmorál félresöpprési tendenciájának feltérképezésén át vezetett, melyet az 1800-as évek elejétől főként a kanti morálmélet nyomán láttam kimutathatónak a *Morálfilozófiai vizsgálódások* című kötetemben. Az elmúlt években hosszabb időt töltöttem a mesterséges intelligencia teljes társadalmat átalakító hatásainak elemzésével is, és a mai kezdetek után a mesterséges intelligencia társadalmának eljövetelet térképeztem fel, annak minden áldásával és óriási veszélyeivel.

Ezek mellett belekeveredtem az országos politikába is, és egy ciklusra országgyűlési képviselő voltam 1998–2002 között, az aktivista alkotmánybíráskodás elleni kitartó kritikáim révén pedig 2011-ben alkotmánybírónak is megválasztottak 12

évre, amit 2023-ig töltök még be. Ez utóbbi aztán – a döntési munka begyakorlása adta könnyítés révén – jó alkalmat teremtett számomra a kutatáshoz, hogy a világ nagy részén az utóbbi negyven évben elterjedt és egyre nagyobb hatalmat jelentő alkotmánybíráskodásnak a demokráciát sok helyen háttérbe toló tendenciáit és kiváltó okait megértsem. E kutatások eredményeként írtam az elmúlt néhány évben több kötetben a jurisztokrácia kritikáját, és mivel ez sok országban problémát jelent, ezt német és angol nyelven is több kötetben kiadták, illetve kiadásuk folyamatban van. Ezekkel együtt összesen eddig 55 kötetem jelent meg, ezen belül hat angol nyelven, négy német nyelven, és két kötetem spanyolul is megjelent.

Bízom benne, hogy szellemi tevékenységemmel a tudományon túl hatni tudtam a szellemi életben, a hazai politikai nyilvánosságban a nemzetállami demokratikus szerveződés melletti kiállásommal mind az Európai Unión belül a szuverenitás megtartásának erőit támogatva, mind a jurisztokráciával szembeni kritikákkal a demokrácia megtartása felé. De majd az utókor eldönti ezt.

Rentsch Piroska

író, költő (Püspökladány, 1950. május 9.)

Egy sár és por lepte – az elmúlt hetven év alatt városi rangra emelkedett, abban a nehéz időkből embert próbáló szegénységgel küszködő – alföldi faluban, Püspökladányban születtem.

Vallom, hogy a szegénység a legjobb tanítómester. Elégedettségre, becsületre tanít. Sarkig nyitja a fogékony lelkeket és a látni akaró szemeket. Így tett velem is. Hálás vagyok érte. A nélkülözések ellenére sikerült felépítenem az életemet. Igaz, körülményeim miatt gyerekkorom vágya, hogy régész vagy orvos lehessen, hogy tanulhassak, nem valósulhatott meg, de az évek során mindkettőhöz sikerült közel kerülnöm. Egészségügyi végzettségem a betegek gyógyításával, írói tevékenységem pedig a múlt, a korok feltárásával teljesedett, teljesedik be.

Gyerekkoromban az eke kiszántotta cserepeket gyűjtöttem és sikáltam tisztára, ma a szavakkal teszem ugyanazt. Három gyermekemmel együtt így lett teljes az életem.

(Gyerekkorom „korrajzát” a *Szelíd ég alatt* című regényem örökítette meg, amely a többi regényemmel és kötetemmel együtt ingyenesen kikölcsönözhető a Magyar Elektronikus Könyvtárból.)

Közel húsz évig éltem Németországban. Az 1999-ben Németországban megjelent könyvem jelen volt a frankfurti könyvvásáron. 2000-ben a chicagói könyvvásáron is részt vettem. Íróként először a Kürschners Deutscher Literatur-Kalender 2000–2001. évfolyamában jelentem meg, majd 2002-től a Deutsches Schriftsteller Lexikonban is.

Olvasmányaim és utazásaim során megismertem idegen kultúrákat. Eljutottam Amerikába, Kanadába, számos európai országba. Rövid látogatást tettem az Északi-sarkon és Ázsiában is. Afrikában három hónapot töltöttem. Volt időm belelátni a fekete kontinens életébe, nyomorába, megismerni az ott élő emberek sanyarú, de lélekemelő világát. Nincs semmijük, és mégis vidámak, boldogok, elégedettek. Ők még tudnak örülni... (A *Három hónap letöltendő* című regényem próbálja bemutatni az ott élőket és az európai ember számára nem éppen veszélytelen vállalkozásom napjait.) Ott-tartózkodásom során több mint ötszáz fotót készítettem, amelyekből körülbelül hetvenet *Afrikai arcok és életképek* címmel önálló kiállítások során már hét alkalommal mutattam be. További célom minél több embertársammal előadások és kiállítások formájában megismertetni a tőlünk oly távol élő és évszázadokkal lemaradt emberek életét, hétköznapjait. Így próbálok rajtuk segíteni, hogy megmutatom őket. Úgy vélem, a képek láttán van min elgondolkodnunk...

Mozgalmas 70 évet tudhatok magam mögött.

Életem jól és rosszul megélt hozadékát is ajándéknak tekintem. Tisztelem az életet és a tudást. Ez utóbbiból igyekszem még minél többet begyűjteni. Vallom, hogy az olvasás a legnemesebb tudást nyújtó foglalatosság.

A napokban kezembe akadt egy közel százéves kis könyvecske. Ebből idézek, és egyben üzenek a kedves olvasóknak: „Fogadd a magyar írók ajándékát, azokét, akik lelkük gyönggyé nemesült könnyeit csillantják eléd, hogy gyönyörködj bennük, szeresd őket és tanulj tőlük szeretetet!”

Borgó

képzőművész (Marosvásárhely, Románia, 1950. május 10.)

Ajánló az Önkéntes Bugyorlakó létének lehetséges megismerése és megértése céljából.

Találkozunk majd: világbékeidő után. Szerdán. Esetleg. Bugyor: nincs. (?) Sem annak a lakója nem létezik már. (?)

Pláne önkéntes. (?) Majd kiderül. Majd.

Kezdjük az elejéről. A jelen mondat egy nem létező vala-

mi apokrif lenyomata csupán. Legyen mondjuk: tény. Tény bizony. Tetszik, nem tetszik. Annak a ténye, hogy használunk szavakat, amelyek valahogyan megragadtak bennünk, de gyakorlatilag már majdnem elveszítették mindenüket. Itt libegnek közöttünk, mint valami aranyérmes bor, amelyet soha meg sem ittunk. Csak a márkája ismert. Legyen az a miénk. És micso-da fogva tartó íz, zamatok... Hallomásból. Vagy talán, mint valami vízenjáró boszorkány, aki nem merül el. Na

ilyen a BUGYOR szavunk és annak az esetleges önkéntes lakója.

Pedig mindketten valóban léteztek.

Most csak homályos fogalmak, de az időket visszapergetve pontos tárgyi és személyi azonosságuk is volt. Ó, azok az idők, azok az idők...

Ott és akkor, olyan céllal találták ki jelen bugyunkat (és fondorlattel ácsolták össze),

hogy ha alkalom kínálkozott rá, az a személyiséget kényszerűen szabadítsa fel saját tudatától. Illetve önmagától. Ez volt az eredeti rendeltetése. És bizony bőven akadt az ilyesmihez alkalom.

Maga a bugyor ácsolata, mai képzeteink szerint, inkább hasonlított egy kicicomázott falusi budihoz.

Aztán, jóval később, a humanista szellemiség lassan, de fokozatosan torlódó feledésbe száműzte a fizikai valóságból ezt a tárgyat, amelyet a

kárhozandó lelkek örök gyötrelmének elkerülése céljából hozott létre az emberi elme.

Rövidecske gyötrelmem a földi élet hirtelen és egyáltalán nem önkéntes befejezésére, abból a biztos megtisztulást célzó gyakorlatból, hogy majd ODAÁT minden kiegyenlítődik. Majd.

Kérem szépen: az értelmező szótár abban nem téved, hogy itt valamilyen útról van szó. Valaki pontosan a bugyorról vagy általa bandukol épp valahova. De nem kirándul, vagy nem épp jókedvűből teszi. Bugyrát a vállára veti, és halad: valamerre. Az ilyen valami más bugyor.

Hát akkor szóljunk A BUGYORRÓL.

Az inkvizíció egyik eszköze volt valakinek (bárkinek) a sátánnal való szövetsége kikényszerített bevallására. Természetesen ez a bevallás egy kis segítséggel, majdnem önkéntesen történt. Szóval: összeácsoltak egy szekrényyszerű deszkaépítményt, amelybe kívülről tűhegyes és borotvával fent acélpengéket vertek be, oly módon, hogy ezek a szöges tárgyak egy akkora üres teret formázzanak, amekkorába egy ember elférhet. (Külső díszítése valószínűleg az alkalomnak és a környezet igényeinek megfelelő lehetett.)

A sátánnal feltételezetten cimboráló lélekkel gyanúsított egyént, önszántából, szépen, udvariasan betuszkolták ebbe a térbe, és rácsukták az ajtót. Ott aztán elmélkedhetett. Egy ideig bírta a szerencsétlen, de aztán a térde fokozatosan kezdett megrogyni. Az bizony kellemetlen volt, mert az éles szögek kezdték felhasítani épp azt a testrészt, amellyel érintkeztek.

Amikor az emberünknek fogyott az ereje, és ezzel egyidejűleg nőtt a szögek okozta fájdalma: nem bírta

tovább. Bevallott mindent. Létezót és nem létezót egyaránt.

Tehát boszorkánnyá vált a bugyorlakó. Minden kétséget kizáróan bevallotta. Más választási lehetősége nem volt.

Ezután következett a közjátékkal történő, mindent megtisztító tűz.

A tűz, amely mártírt formált az eretnek papból, a tudósból, a bába-asszonyból, a szinglimingliből, a parasztból, a vargából, a pékből, a grófból, a szűzből, az utcalányból, és azokból is, akik soha nem gondoltak a megtisztulás élményére bugyor előtti létükben. Többnyire azt sem tudták, hogy mi az. Nemhogy még katarzis...

Ugyan már! Még mit nem? Egyetlen vágyuk mindössze annyi maradt, hogy csak végre-valahára kikerüljenek valahogyan a bugyorból. Az már maga a szabadság tökéletes élményének tűnhetett. Akkor is, ha esetleg tudták, hogy ebből már csak a végkifejlet közeledik. Az utolsó út...

Sokan fel sem fogták az ellenük felhozott vádak lényegét. Kevesen voltak közöttük Giordano Bruno (ez esetben a többes szám használata fölösleges).

A bugyorlakó gondolatai valahova a kifeszített erősség felé, a mennybe emelkedtek, egyenesen, mint a Jónás fohásza. Inkább szabadíts meg, Uram, a cethalban való kintől, mint hogy itt kelljen maradnom. Inkább meghalok. Inkább.

Csakhogy Jónásnak nem ért véget a küldetése a bugyrából való szabadulással. Be kellett teljesítenie azt, amire született. Míg a hatékony segítséggel, jószántából önkéntessé vált bugyorlakó már semmi mást nem kívánt, csak a mielőbbi végkifejletet.

Valahol elszívárgott belőle a földi élet vágya, és minden gondolat, amit ehhez köthetőnek mondhatunk. Az eleven húsba vágó szög érzése min-

dent, mást elnyomott. Úgy bizony. Irgalom, ne hagyj el!

A végén önkéntes bugyorlakó hő-sünk szépen meghal. Látványra lesz a látványnak szánt énje: elfüstölik.

Még utoljára arra gondol, vagy ta-lán ki is mondja, hogy esetleg tévedés ez az egész eljárás. Nem neki kellene ebben a ceremóniában főszereplővé válnia, hanem valaki másnak. Egy másíknak. Tévedés ez az egész. Ám akkor már késő. A bugyor már visszavonhatatlanul megtette az elsődleges hatását. A sok-sok másíknak pont ez a látvány ígérete. Látványos mutatvány. Megmásíthatatlan verdikt.

Csak a fohász maradt még hátra. Esetleg... A fohász... Ábrahám bugyra, aki csak akkor válhatott szabaddá, ha feláldozza gyermekét. Ő akkor nem tudta, hogy a hitében rejlik minden esélye. A helyzete egyértelmű volt. Mégis. Számára csak az az egy út volt járható. Nem tagadhatta meg a hitét.

A bugyorlakó számára szintén csak egyetlen járható út maradt. A végső. Kilépni onnan. Ki, a Szabadságba. Már megharcolta téves harcát, pedig semmi mást nem csinált, csak állva meg-rogyott a küzdelme közben.

Kevés Galilei.

Még kevesebb Bolyai.

Chaplin csak egy.

A szerencsés bugyorlakónak, aki sokan van, nem volt sem bevallaniva-lója, sem visszavonnivalója (főlöslleges a többes számot használni). És nem is lesz... A bugyorból elszáll(t) semerre.

Ó, mily szépek és csábosak a bugyraid, kedves világom!

Megannyi Jogobella, Marlboro, Milka csokoládé, Pepsi, Hell, Land-liebe, McDonald's, Bio Tech U.S.A. stb. Szépen, fegyelmezett sorokban a polcokon, és azon kívül is az egyéb sorokban, és soron kívül is, ha már

megszoktad... A színes csomagocska-bugyrocskák. Nem fáj.

(Figyelem! Nyomokban ezt-azt tar-talmazhatnak.)

„Do you know something about Transsylvania?

Yes! Dracula! Dracula!”

Na, mit mondtam?

Fogy az idő... Rettenetesen fogy.

Menjünk gyorsan akcióskikapcso-lódásrawizzairmallorcára!

Jó csomagolásban hirdetik épp most.

Hoppssza! Fókuszáljunk, fókuszál-junk... Már csak némi Mozartkugel hiányzik a bugyrunkból, és a kellő elé-gedettségérzés meghozza az áhított közösségtudati önbizalmunkat...

Önkénteseknek majdnem aján-dék.

Nem kell félni. Nincs Campo de Fiori-veszély.

Vége az ajánlásnak. (Az utolsó boszorkányt, egy Farkas Borbála ne-vű bábaasszonyt Marosvásárhelyen, 1753-ban égették el. Több mint száz tanú is látni vélte, amint a Maros föl-lött éjszakánként lebegve haladt, és a vízben nem merült el. Talán bedugták egy bugyorbba, majd elvitték a Maros-hoz. A vízpróbát sem állta ki, mert gyorsan elmerült. Majd nyilvánosan elfüstölték. Pontosan azon a helyen, ahol fél évszázaddal később útjára indult a valaha élt egyik legnagyobb matematikus: Bolyai János. Áldott fel-világosodás!)

Esetleg lehetne tovább is folytatni. Kutya gumit.

Túl sokan van a bugyorlakó. Az önkéntes. Mindegyike akar lenni leg-szép, legjó, leggazdag, legokos, leg-sikeres és legügyes. Kevés itt már a lehetséges felület.

Találkozunk szerdán.

(Merülések közben írtam én 1980-1984-1994-1999-2002-2017-2020

években, Kolozsvár, Marosvásárhely, Szentendre, Vác, Nagybörzsöny, Százhalombatta, Miskolc, Szirmabesenyő, Eger, Dunaújváros és ismét Szirmabesenyő földrajzi helyeken.)

Borgó (dr. György István Csaba) Munkácsy-díjas képzőművész 1950. május 10-én született Marosvásárhelyen, az akkori Magyar Autonóm Tartományban. 1969-ben érettségizett szülővárosában, a Bolyai Farkas Gimnáziumban. 1976–1980 között a Kolozsvári Képzőművészeti Főiskolára (Állami Egyetem) járt, ahol festőművészrajztanár diplomát szerzett, mesterei Paul Sima és Victor Ciato voltak. 2009-ben a Magyar Képzőművészeti Egyetemen doktori fokozatot szerzett.

Eddigi munkássága során készített festményeket, grafikákat, szobrokat, és monumentális gobelineket, ezenkívül egyéni és kollektív installációk létrehozásában és performanszokban is részt vett. 1996-ban a százhalombattai önkormányzat Százhalombatta Város Kultúrájáért díjjal tüntette ki, majd 2002-ben többéves társadalmi munkájáért is elismerésben részesítette. 2003-ban a Bolyai Farkas Gimnázium Arany Oklevél díjjal jutalmazta. 2013-ban a Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata Kondor Béla-kitüntetésben részesítette, 2019-ben Szirmabesenyő Nagyközség Önkormányzata Szinyei Merse Pál-díjban részesítette. 2014-től Dunaújvárosban élt és dolgozott, majd 2018 óta Szirmabesenyőben és Miskolcon.

Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetségnek, a Magyar Festők Társaságának, a Magyar Alkotóművészek Közösségének, a Szentendrei Vajda Lajos Stúdióinak és a Grafikai Műhelynek, a Magyar Grafikusművészek Szövetségének.

Alapító tagja a MAMÜ Csoportnak, amelynek 1984–1986 és 1989–1992 között vezetőségi tagja volt.

Alapító tagja az 1992-ben létrejött Túlsó P.ART Csoportnak.

Eddig 76 egyéni kiállítása volt, és több mint 400 csoportos kiállításon vett részt külföldön és belföldön egyaránt

Művei 24 közgyűjteményt gazdagítanak – külföldön többek között: Európai Parlament (Strassbourg); Kairói Nemzeti Múzeum; Tokiói Képzőművészeti Egyetem Múzeuma, Nemzeti Múzeum (Bangkok); Amerikai Szövetségi Nemzeti Múzeum (Washington); Kolozsvári Művészeti Múzeum.

Liptay Katalin

újságíró (Salgótarján, 1950. május 13.)

*„Szabadon szolgál a szellem”
(Keresztury Dezső)*

Az Eötvös Collegium jelmondata

Számomra úgy tűnik, túl hamar jött el ez a betöltött hetvenedik életév, de már az is szép, hogy megértem! Köszönet érte a Gondviselésnek.

Igényes szellemi és erkölcsi környezetben, szerető családban nőttem fel. Szüleink lelkes lo-kálpatriótaként neveltek engem és fiatalabb lánytestvéremet, ez – többek között – azt is jelentet-

te, hogy Mikszáth és Madách gyakran idézett házi szerzők voltak otthon. Apai nagyanyám Kubányi Lajos képzőművész (a palócok festője) gyermeke, Madách Aladárnak, a költő fiának a keresztlánya volt. A korán megözvegyült asszony emberi tartása, finomsága, tisztességes szegénységben méltósággal viselt élete példa előttem a mai napig.

A Madách Imre Gimnáziumot szülővárosomban végeztem. Kitűnő érettségi vizsgával egyidejűleg az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen magyarból első helyezést nyertem 1968-ban, ami belépést jelentett az ELTE BTK magyar szakára. Felvételiznem csak angolból kellett. Jeles eredményű, magyar–angol szakos középiskolai tanári diplomámat 1973-ban kaptam meg. Gimnáziumi és egyetemi éveim alatt többször szerepeltem a Kazinczy Ferenc Szép Magyar Beszéd versenyen. 1967-ben, még középiskolásként első lettem, aranyérmert nyertem. Már egyetemista voltam, amikor beneveztem a hetvenes években népszerű *Ripporter kerestetik* vetélkedőbe, amelyben a középdöntőig jutottam. Ezután két éven át hallgatója lehettem Vitray Tamás Ripporter Stúdiójának, ahol sokat tanultam.

Az egyetem befejezése után pár hétig tolmácskodtam, majd egy tanéven át a Németvölgyi úti („Macis”) Általános Iskolában angolt tanítottam. Igazából már kamaszkoromtól a kulturális újságírói, irodalmi szerkesztői hivatás iránt vonzódtam, bár egy ideig színészi-előadóművészi ambícióim is voltak. (Ez valószínűleg minden szép beszédű, versmondó embert megkísért.) Végül irodalmár alapképzettségem és a szereplési vágy együttes mozgató erejének, valamint a szerencsének köszönhetően 24 éves koromban rádiós lettem. A Magyar Rádió személyzeti vezetője, aki a riportervetélkedőben zsűritag volt, emlékezett a szereplésemre, és behívott egy bemondói meghallgatásra. Megfeleltem, de értesülvén arról, hogy az irodalmi osztály szerkesztőgyakornokot keres, ott is megpróbálkoztam, és 1974 augusztusában felvételt nyertem. Egészen 2015-ig ennek a szerkesztőségnek a munkatársa voltam, riporteri, műsorvezetői, szer-

kesztői, időnként szerkesztőségvezetői beosztásban. Örömmre szolgált és teljesítményemet gazdagította, hogy rendszeres munkatársaim, riportalanyaim lettek azok a mesterek, akiktől rendkívül sokat tanultam az egyetemen és/vagy a könyveikből: Hankiss Elemér, Lőrincze Lajos, Nemeskürty István, Németh G. Béla, Török Endre, majd Balassa Péter, Szávai János, Szegedy-Maszák Mihály, Szörényi László – hogy csak pár meghatározó egyéniséget említsek közülük. (Néhányukkal a századvégen portréfilmet is készített a Magyar Televízió, ahol több esetben én lehettem a beszélgetőtársuk.) A kortárs magyar irodalom jeleseit sorra vendégül láthattam műsoraimban. Ajándék a sorstól, hogy még jól ismerhettem Weöres Sándort, Pilinszky Jánost, Vas Istvánt. Sokat dolgoztam Ágh Istvánnal, Beney Zsuzsával, Gergely Ágnessel, de Mészöly Miklós, Jókai Anna, Szabó Magda, Esterházy Péter, Zalán Tibor, Háy János is többször ült mikrofonom elé. Ez a tiszteletre méltó társaság mindennapi ihletet és élethosz- szig való tanulást jelentett számomra.

Pályámat némi rádiós tanulói után (itt Albert Zsuzsa és Kulcsár Katalin voltak a mestereim) a *Könyvről könyvért* irodalmi rejtvényműsor egyik műsor- vezetőjeként kezdtem. Hosszú ideig szerkesztettem és vezettem az *Irodalmi évfordulónaptárt*. Riportokat készítettem a *Gondolatba* és utódműsoraiba: a *Mindenesbe*, valamint az *Irodalmi Újságba*. Utóbbinak később egyik állandó műsorvezetője lettem. Ez a műsorunk, ugyanazon cím alatt, hála Istennek – még ma is él. Rádiós pályafutásom legkedvesebb produktuma a *Társalgó*, amelyet a nyolcvanas években alapítottunk, és hosszú évekig sikerrel létezett, öt-hat szerkesztő-műsorvezető gondozta. Az enyémben sokáig állandó munkatárs volt Csengery Adrienne operaénekes, Kósa László néprajzkutató és Pándy Lajos színművész. Az eredeti adás a Kossuth rádióban, ismétlése a Petőfin hangzott el. A műsor azután egyre rövidebb lett, majd a múlt század végére megszűnt. A 2000-es évek után újraindult, immár élő adásként, először a Petőfin, azután a Bartók adón jelentkezett. Sok szép emlékem fűződik a *Társalgó*hoz. Kiváló kortárs írók, költők, művészek voltak a vendégek, remek zenei szerkesztés (Kiss Gyöngyi, Gebauer Mária, Szakács Emese, Szigeti István) társult a bemuta- tó, kedvcsináló beszélgetésekhez. Igazi csapatmunka volt, szerettük egymást, és azt is, amit csinálunk. Ez a stábra és a vendégekre egyaránt vonatkozik. Irodalmi évfordulók, hallgatói kérések, megjelent könyvek, színházi bemutatók, hangversenyek, egyéb kulturális események szolgáltatták a témákat.

Munkámat megbecsülték, pályám során számos jutalmat, elismerést, nívó- díjat kaptam. Már a 21. századhoz kötődik a három legértékesebb és talán szívemnek legkedvesebb: az Év Rádiósa kitüntetés, a Magyar Tudományos Akadémia Újságírói Díja és a Magyar Írószövetség elismerő oklevele.

A Magyar Rádióból 41 szolgálati év után 2015-ben mentem/küldtek nyug- díjba. Szerencsémre a Magyar Katolikus Rádióban rögtön munkára kértek, így nem kellett egy csapásra búcsút mondanom a hivatásomnak. Két műsorom: a *Koszorúk* és a *Pályám emlékezete* havonta egyszer jelentkezik. Itt is jó kö- zösségre találtam, szívesen dolgozom velük.

A legfőbb örömforrás szűkebb családukban ma az unokám. Harmincegy éves fiam, Rónai Dániel (a HR-szolgáltatásokkal foglalkozó Wyser cég magyar- országi vezetője) gyermeke: Miron Olivér kétéves múlt, és csodálatos kis te- remtmény. Párom, dr. Molnár Péter patológusprofesszor korán elhunyt férjem,

Rónai Béla (kiváló középiskolai tanár, a Németh László Nyolcosztályos Gimnázium alapítója) legjobb barátja volt. Lassan másfél évtizede vagyunk egymásnak megbízható és biztató társai. A zene szeretete és a természet közelsége hatja át életünket, közös hobbink a koncertlátogatás és a kertészkedés. No meg főzni is szeretünk együtt. Ám még a gasztronómiánál is jobban kedveljük a könyveinket. Nekünk fájdalmas, hogy a könyv lassan kimegy a divatból, kérelhetetlenül átveszi ennek a helyét is a mindenható internet. De a rádió aranykora, amelynek szolgáló, értékközvetítő részese lehettem, nagyobbrészt még a Gutenberg-galaxisban telt el. Istennek hála, hogy a legszebb, legtermékenyebb éveimet ott tölthettem.

Bohumil Hrabal, pontosabban Immanuel Kant a szerzője annak az idézetnek, amellyel a Napút olvasóitól búcsúzom. Forrása a *Túlságosan zajos magány* című remek kisregény. A sötét, nyomorúságos alagsorban dolgozik, használt papírtömeget báláz, présel, a szépséges Mancinkát és a jó cseh sört módfelett kedvelő felebarátunk: Hanta. Kedvencem ez az elvarázsolt lélek, aki – mint mondja – akarata ellenére lett művelt és bölcs, mivel a bezúzódnó könyveket, újságokat, kéziratokat munka közben olvasgatja. Nem is olvasgatja, inkább ízlelgeti, egészen magába szívja és magához hasonítja őket. A pusztulásra ítélt könyvek egyikéből böngészi ki az életben tartó gondolatot: „...két dolog tölti el elmémet mindig új és növekvő csodálattal. A csillagos ég fölöttem és az erkölcsi törvény énbennem.”

Liptay Katalin

Csányi Béla

tekéző (Szeged, 1950. május 23.)

Héttagú család harmadik gyermekeként láttam meg a napvilágot. Móravárosban éltem meg fiatal éveimet, a magyar sport egyik legeredményesebb időszakában, 1956-tól 1964-ig.

A sport már ebben az időben is életem részévé vált. Minden lehetőséget kipróbáltam amit az iskolák közötti vetélkedések biztosítottak. Tagja voltam

a móravárosi Kinizsi mezítlásbas úttörő-focicsapatának.

Sportágválasztásomat az adott körülmények határozták meg: a vendéglő (Sánta kocsmá) kuglipályájával szemközti házban, 1964 ősztől igazolt tekéző, négy év kibontakozás után ifjúsági, majd felnőtt válogatott lettem.

Egy álom teljesült: 1969. január 2-ától az

Megnyitó a budapesti vébén

FTC igazolt le. A klub vonzása nagy volt, a döntés hamar megszületett. Megnyílt előttem az az út, amelyiken a már akkor, fiatalon megfogalmazódott céljaimat elérhettem.

Húsz éven keresztül megvalósultak álmaim, vb-győzelmek, BEK- és magyar bajnoki címek következtek. Tizenhat éven keresztül az ország legjobb tekézője voltam. Kapcsolatok és barátságok alakultak ki. Közben a tanulás is megfogott, technikai érettségem, majd a TF-en szakedzőit végeztem el.

Századik válogatottságom alkalmából 1984. március 24-én az FTC elnöke a klub aranydiplomájával tüntetett ki.

A családalapítás is valósággá vált: négy gyermek, hét unoka.

1989 februárjától az FTC elnökségének tagjaként képviseltem a sportolókat.

1989. július: hív a Bundesliga. Németország, Bamberg, egy új kihívás a sportban, egy új cél és lehetőség önmagad kipróbálására egy még ismeretlen környezetben.

Csodálatos harminc év következett, telis-teli kimagasló eredményekkel: német bajnokságok és világkupa-győzelmek, majd az edzői pálya kezdete, és a sikerek sem maradtak el. A WNBA-NBC (Speichersdorf, Németország) az 50 éves sportolói és edzői eredményeim elismeréseként 65. születésnapomon a halhatatlanok klubjának első számú oklevelével tüntetett ki.

Ezen a napon megívót kaptam, hogy legyek a magyar válogatott szövetségi kapitánya. Örömmel elfogadtam. Az idő és az eredmények magukért beszélnek.

Pályafutásom alatt beteljesült minden, amit egy sportoló elérhet.

További cél: a tapasztalatok továbbadása, fiatalok képzése, a családdal még sok éven át, túl a hetvenen boldogan élni!

Kilencszeres világbajnok, 31-szeres magyar bajnok, tízszeres német bajnok, valamint VK-, EK-, NBC-, BL-bajnok vagyok.

Kordos László

őslénykutató (Mezőcsát, 1950. május 23.)

Szerettem a barlangokat. Még csak 11 éves voltam, amikor Miskolcra barátaimmal kilógtunk a Bükk barlangjaihoz, ahol elkaptak minket az amatőr-profi barlangászok. Megtanultam, hogy a sötét sárban mindenki egyenlő, megtanultam, miként kell a karbidlámpát használni, milyen csodálatos az a világ, ahol az ember előttünk még sohasem járt. Ott, a sötétben lettem türelmes gondolkodó. Harmincadik életévem után, régi álmom beteljesüléseképpen, megjelent a *Magyarország barlangjai* című könyvem, s ma már csak sajnó ízületeim emlékeztetnek a múltamra.

Szeretem az őszállatok csontjait. A barlangokban ott lapultak a barlangi medvék és kortársaik sok ezer éves csontjai, s kijelölték utamat a

geológia és az őslénytan felé. Középiskolás koromtól bejártam a Természet-tudományi Múzeum Föld- és Őslénytárába, majd Jánossy Dénes szárnyai alatt a nyári ásatásokon (Süttő, Tarkó, Por-lyuk, Osztramos, Villány) sokezernyi apró csont ment át a kezem között, és máig megmaradt bennem, hogy röptében megmondjam, melyik milyen állaté volt.

Szerettem is, meg nem is tanulni. Előbb a Szabó József Geológiai Technikum padjait koptattam, ahol a szakmát az egyetemi tankönyvekből és a terepen oktatták. Az ELTE geológus szakát meg sem próbáltam, mert ott az általam felfoghatatlan matekból és fizikából kellett volna felvételizni. Regényes mellékvágányokon keresztül (egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, debreceni KLTE, szegedi JATE) okleveles biológia–földrajz szakos tanár, valamint okleveles geológus lettem, miközben az első diploma után biológiából egyetemi doktorrá avattak.

Szeretem a tudományos kutatást. Még barlangkutató koromból, az egykor nagyszerű jósvafői karsztkutató állomáson eltöltött nyarakon ragadt rám máig meghatározó szemléletem, amely integrálja a csillagászatot, a meteorológiát, a vízkutatást, a földrengésészelést és természetesen a barlangok tudományos kutatását. Gondolataim csak kényszerűségből merültek el a specialisták „egy-ügyű” karrierharcaiban. Az őslénytani leletet csak adatforrásnak tekintem, a tudomány számomra más világ. Szerencsésen – talán idő előtt – eljutottam az emberré válásban fontos Rudapithecus kutatásához, az ipolytarnóci ősvilági lábnyomokhoz, a mecseki Komlosaurus-dinólábnyomok felismeréséhez, a tengeri tehének törzsfájához, az elmúlt tízezer év ember–környezet kapcsolattrend-szerén át a „globális felmelegedésnek” nevezett, máig ismeretlen folyamatokhoz, s természetesen az emberré válás és az emberiség jövőjének őslénytani tényeken alapuló értelmezéséhez.

Szeretem a Földtani Intézetet. Ott kezdtem 1974-ban, majd onnan nyugdíjazási indokkal rúgtak ki 2012-ben. Bejártam a teljes számléírtát, voltam se-

gédmunkatárs és az intézet igazgatója is. Az 1869-ben alapított Magyar Királyi Földtani Intézet gyönyörű, Lechner Ödön tervezte szecessziós palotája ma már a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat egyik telephelye. Ne csodálja senki sem, hogy életem értelmét hagytam ott, s nem is kívánkozom oda újra betenni a lábam!

Szeretek tanítani. Anyám, apám pedagógusok voltak Miskolcon. Nem tudom, hogy miként tanítottak, csak azt, hogy jól csinálták, szerették őket. Magam még ma is különös késztetést érzek, hogy emberek előtt szerepeljek. Nagyszerű érzés, amikor mondanivalóm értő fülekre talál, amikor az ifjaknak, doktoranduszoknak nyithatok távlatokat, miközben tőlük rengeteget tanulhatok. Így lettem Debrecenben egyetemi magántanár, Szombathelyen pedig professzor. Utóbbi szerencsés kényszerpályaként lehetőséget nyújtott arra, hogy „intercity-professzorként” állásom legyen. A fűnyíró használói azonban úgy gondolták, hogy nem kell kivárnom a 70. életévemet, már élvezzem a nyugdíjasok minden keservét.

Szeretem az ismeretterjesztést. Fantasztikus érzés volt az első könyvem vagy egy-egy cikkem megjelenése az Élet és Tudományban, a Természet Világában. Azóta sok száz követte, s még mindig várom a nyomdászágú példányt. Filozófiám szerint csak arról írok, amiről saját eredményeimmel részolgáltam. Természetesen ott volt a rádió, a televízió, ahol a riporterek, szerkesztők tudták, hogy nem csalódnak bennem. A megbeszélte időt másodpercre tartottam. A szabad, papír nélküli, „blattoló” előadásra már fiatal koromban edzettem magam, s csak most, a 70+ idején jött el, hogy mondanivalómat leírjam – majd élőben valami egészen mást mondjak. A tudományos újságírók 2010-ben mindezekért *Az év ismeretterjesztő tudósa díj a csillaggal* címmel tüntettek ki.

Szeretem: Illéséket, Bródy szövegeit, Koncz Zsuzsát, a Beatlest, kedvenc dalom a Honeycombstól a *Have I the Right*, az Animalstól a *Felkelő Nap Háza*. A színház és illata egykor életem része volt, mostanában ugyanúgy nem köt le, mint az opera és a balett. Ady, a költő, Huxley *Szép új világa*, Ionesco *A kopasz énekesnője* helyettesíti nálam a Bibliát. Elmélyültem a nehezen érthető egzisztencialista filozófiában, kedvelem a Brassai fotóin megörökített festőket és bohém világot. Párizs az „én Bakonyom”, ahol egy évet tölthettem, s ahová egy hosszú hétvégére is bármikor elmegyek. A Szent Mihály útján a Szajna felé ballagva megérint, hogy Párizsba beszökött az ősz. Sokfelé jártam, leginkább szakmai rendezvényeken és a múzeumokban, egyetemeken Kínától Kenyáig, Pakisztántól Amerikáig a munkámhoz kapcsolódó őslények miatt. Az unalmas üdülést, ha lehet, mellőztem, inkább mostanában kényszerülünk rá. Természetesen sohasem mentünk szervezett csoporttal és fapadossal. A világ másfelé tart. Az evolúció természetes közegében, az állandó változásban, a szabad gondolkodásban éltem, nagyrészt azt csinálhattam, amit szerettem. Most tudomásul kell vennem, miszerint „Ne gondold, ó, ne, hogy tied a világ... / Egész más most ez a világ / Jobb lesz, ha végre már megérted, / Az idő lassan-lassan eljár feletted.”

